

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 121

מסכת בבא קמא נ"א-נ"ז

בס"ד, כ"ח אלול תשס"א

השבוע בגליון

- הקשר בין כריסו של שור לבין שיעורו של הלולב
- מהו האגודל הממוצע?
- אמירת קידוש על גביע "מת"
- קידוש בכוס חד פעמית
- סימני הטהרה של העופות
- מקור המנהג לאכילת עופות בעלי מסורת בלבד
- יש מסורת ויש מסורת
- טעמו המר של התמר הכריע לגבי כשרותו של הלולב
- מצוות "טעינה" לתא המטען של מכונית
- "טעינה" על גבו של אדם
- תרגול הודו-מי התיר את אכילתו?

דבר העורך

מתנת יום ההולדת של הגר"מ שפירא זצ"ל

"שני מרגליות טובות נתתי בידכם: דף היומי וישיבת חכמי לובלין, שמרו אותם כבבת עיניכם!" בקריאת קודש זו פנה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין, מחבר "הדף היומי", ביום חג הגדול כאשר בהשתתפות עם רב נערכה חגיגת חנוכת הבית לשיבתו.

זה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל כי "הדף היומי", אותו טיפח וגידל באהבה ובמסירות, לא גוע, לא נשכח ולא נעזב כרעיונות רבים וטובים אחרים. במוחו הגדול ידע הגאון, כי בכל דור ודור יזדקקו אנשים ל"דף" ל"בלאט גמרא" שיחיה את נפשם בכל יום ויום, והם ימצאו את מבוקשם ב"דף היומי", חזונו הגדול.

בשעה שאותיותיו, מילותיו ושורותיו של טור זה הולכות ומתמלאות, נשלמות ההכנות הקדחתניות לכנס הארצי של "קהילות מאורות הדף היומי", שאמור להתקיים בימים הקרובים.

מאות רבות של מוזמנים, לומדי הדף היומי המסתופפים בשיעורי "מאורות הדף היומי" ברחבי הארץ, מתכוננים בהתרגשות לקראת הכנס הגדול, שיערך לכבוד סיום סדר נשים ותחילת סדר נזיקין.

לרגל האירוע הגדול, ביקר הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, רב בית המדרש "מאורות הדף היומי", עם הגאון ר' שמואל אליעזר שטרן שליט"א, העומד לימין מפעל "מאורות הדף היומי", במעונו של הגר"ש ואזנר שליט"א כדי לקבל את ברכתו.

"ככלל", פתח הגר"ש וואזנר שליט"א, "כל מחשבותיו ומעיינותיו של רבי מאיר שפירא זצ"ל, משועבדים היו למשימה אחת ויחידה, שאין בלתי. להרבות את לימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז.

הסכיתו ושמעו את העובדה הבאה, ותוכלו להבין טוב יותר מי היה מורי רבי הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל.

מורי ורבי, שלמדתי בשיבתו ישיבת חכמי לובלין, נולד ז' באדר התרמ"ז. אנו, המשך בעמוד הבא

הקשר בין כריסו של שור לבין שיעורו של הלולב

מחלוקת ידועה בין גדולי הפוסקים לדורותיהם מלווה אותנו בכל עת בה אנו נזקקים למדוד חפצים או מרחקים לצורכי הלכה. כגון, אורך הלולב חייב להיות ארבעה טפחים לכל הפחות ("שולחן ערוך" או"ח סי' תר"ג סעי' א'), על השופר להיות בן ד' אצבעות ("שולחן ערוך" או"ח סי' תקפ"ו סעי' ט'), שהוא שיעור טפח לפחות, ועוד. תחילה, נפרט בקצרה את המידות שבהם אנו משתמשים כדי למדוד את שיעורי התורה, שהם: אמה, טפח ואצבע.

כידוע, שיעור האמה הוא ששה טפחים (עירובין ג/ב), ואילו הטפח שיעורו הוא כרוחבם של ארבעה אגודלין (שם), שבלשון הגמרא מכונים "אצבעות" (הג' אשרי עירובין פ"א סי' כ"ג הגהה ג').

מהו האגודל הממוצע? אם כן, כדי לחשב את שיעורי התורה של אמה ושל טפח נותר איפוא, לברר, מה היא המידה המדויקת של האגודל. לשם כך, תחילה עלינו לקבוע איזה אגודל נמדוד כדי לקבוע על פיו את שיעור האגודל. אמנם, הסברה נותנת שיש למדוד אגודל ממוצע, אך מי יצביע ויורה, כי אגודלו של אדם זה ולא אחר הוא האגודל הממוצע?

כדי לסבר את האוזן בדבר הקושי העצום לקבוע את מידת רחבו של האגודל הממוצע, נציין את הרמב"ם (הלכות תפילין ומוזזה וספר תורה פ"ט הל' ט') הכותב שתי צורות מדידה לחישוב רוחבו של האגודל הממוצע. א. רוחב האגודל הוא **כרוחבן** של שבע שעורות בינוניות הסדורות בדוחק זו לצד זו. ב. רוחב האגודל הוא כשיעור **אורכן** של שתי שעורות בינוניות. למעשה, כאשר ניסו בזמנינו את שתי צורות המדידה, התברר, כי התוצאות חלוקות, מאחר וכפי הנראה מידת השעורים השתנתה גם היא והן לא נותרו באותו יחס של אורך ורוחב כבימים עברו. וכך, בעוד מדידה אחת הורתה כי שיעור אגודל ממוצע הוא 2.4 ס"מ, הורתה המדידה האחרת כי שיעור האגודל הוא 2 ס"מ בלבד.

אין אנו מתיימרים להקיף כאן את כל הביאורים והחשבונות שנאמרו בדברי הרמב"ם הללו, אלא את עיקרי השיטות המובאות להלכה בספריהם של שניים מגדולי הדור שעבר, הגאון רבי חיים נאה זצ"ל וה"חזון איש" זצ"ל שנחלקו בעניין זה.

דעתו של הגר"ח נאה (בספרו "שיעורי תורה") היא, ששיעור האגודל הוא 2 ס"מ. לפיכך, לדבריו, שיעורו של טפח המורכב מארבעה אגודלים, הוא 8 ס"מ, ושיעור האמה המורכבת מששה טפחים הוא 48 ס"מ.

דעתו של ה"חזון איש" (מובאת בספר "שיעורין של תורה" סי' ג' אות ב'), כי שיעור האגודל הוא 2.4 ס"מ. לפיכך, לדבריו, שיעור הטפח הוא 9.6 ס"מ ושיעור האמה הוא 57.6 ס"מ.

כיצד קשורה סוגייתנו למחלוקת זו לגבי שיעורי התורה? ובכן, בעל ה"קהילות

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז אלול תשנ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו
הר"ר **שלמה האוזר**
ומשפ' שיחיו תל - אביב

לעילוי נשמת

מר **יפה נמדר ע"ה**
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ו אלול
תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם ברוך פיקסלר**
ז"ל בעמ"ס "ברכת אב" ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע ד'
תשרי תשנ"ח
הר"ר **אברהם צבי ישראל** ז"ל
ב"ר מרדכי שלמה ז"ל נלב"ע ב' תשרי תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י הר"ר
אליעזר פיקסלר ומשפ' שיחיו

המשך מעמוד קודם

יעקב" זצ"ל טוען (שם, סי' ח' ס"ד) כי מדברי סוגייתנו ישנה הוכחה לשיטתו של ה"חזון איש". שהרי בסוגייתנו מובא, שהמרחק בין כריסו של השור לקרקע הוא ארבעה טפחים. לדעת הגר"ח נאה, ארבעה טפחים הם 32 ס"מ. על כך כותב הסטיפלער, כי אמנם בארץ הקודש לא נזדמן לו למדוד את המרחק בין כריסו של השור לקרקע, אך כפי הרשום בזיכרונו, ברור לעין כל שקיים מרחק גדול יותר בין כריסו של השור לקרקע.

דף נדא אמרי כלים שבירתן זו היא מיתתן
אמירת קידוש על גביע "מת"

סוגייתנו, מגדירה את מצבו של כלי שבור כ"מת", באומרה: **"כלים, שבירתן זוהי מיתתן"**. מכך אנו למדים, לכאורה, כי כלי שלם נקרא "חיי". במאמר זה נעסוק בביאור הגדרה זו של "כלי חיי", אשר יש לה השלכות הלכתיות לגבי קידוש וברכת המזון על היין.

הגמרא במסכת ברכות (טא/א) מונה עשרה תנאים, שבלעדיהם אין ניתן לברך על כוס של מצווה, וביניהם היא מונה את התנאי - **"חיי"**.

יין חי: ישנם ראשונים (רש"י שם, ד"ה "חיי", תוס' שם, נב ד"ה "מודים חכמים") המפרשים כי כוונת הגמרא היא שאין לדלל את היין במים ולאחר מכן למוזגו לגביע כאשר הוא כבר מהול במים, אלא יש למוזג את היין החי לתוך הגביע ולאחר מכן לדללו במים. יש המפרשים (ר"ף פסחים ק"ב) שכוונת הגמרא היא שאין לדלל את היין במידה ניכרת. כמו כן בברכת המזון, יש לברך את הברכה הראשונה על יין חי ורק לאחר מכן לדללו במים כדי לאפשר את שתייתו ("שולחן ערוך" או"ח סי' קפ"ג סעי' א', ב' וב"משנה ברורה" שם ס"ק ו'). כל זאת, כדי להראות את שבח הארץ הקדושה, שינה כה משובח עד שאין ניתן לשותותו ללא דילול.

אולם, גדולי חכמי נרבונו (מובא בעירובין כ"ב תוס' ד"ה "כדי" ובפסחים ק"ב ד"ה "שתאן" ובב"ב צ"ב ד"ה "שיתן" ובברכות נ"ב ד"ה "מודים") מוכיחים מדברי סוגייתנו, האומרת **"כלים, שבירתן זוהי מיתתן"**, כי גם לגבי כלים ניתן להתייחס במושגים של חיים ומוות ועל כן הם חולקים וסוברים, שכוונת הגמרא היא שעל הכוס עצמה להיות **"כוס חיי"**, כלומר - כוס שלימה. להלכה, נפסק כדעתם, שלכתחילה יש לקדש על כוס שלימה ("משנה ברורה" סי' קפ"ג ס"ק י').

קידוש עם גביע שבסיסו שבור: ה"מגן אברהם" (או"ח סי' קפ"ג ס"ק ה' ועוד) מביא את דברי המהרי"ל, הפוסק כי מטעם זה שיש לברך על "כוס חיי", אף בגביע שבסיסו בלבד שבור אין להשתמש לכתחילה, למרות שחלקו העליון המכיל את היין הוא שלם לגמרי.

קידוש בכוס חד פעמית: על פי דבריו של ה"מגן אברהם" נחלקו הפוסקים בימינו לגבי השימוש בכוס חד פעמית. הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" חלק או"ח ג' סי' ל"ט) מסיק מדברי ה"מגן אברהם", כי כוס הברכה צריכה להיות נאה. על כן, הוא פוסק כי ודאי שאין להשתמש בכוס חד פעמית, שאף אינה חשובה שהרי היא מיועדת לשימוש אחד בלבד [עיי"ש שכתב שבשעת הדחק אולי יש להקל].

הגאון רבי אליעזר ולדנברג שליט"א ("ציץ אליעזר" חלק י"ב סי' כ"ג) מביא את דברי הגר"מ פיינשטיין ומציין, כי מעיון בדברי המהרי"ל האוסר את אמירת הקידוש על כוס שבסיסה נפגם עולה, כי הסיבה לפסילת הכוס אינה משום היותה בלתי נאה, אלא משום היותה **בלתי שלימה כבשעת יצירתה**, ואחר שנכחנו שחז"ל הקפידו שהברכה תאמר על כוס שלמה בלבד, לכתחילה, גם אין לברך על כוס שבסיסה בלבד שבור, שהרי אף שאינה "כוס שבורה" אולם גם ברור שהיא אינה "כוס שלימה".

לעומת זאת, כלי חד פעמי הוא שלם וטוב, ועצם המנהג להשליכו לאחר השימוש בו אין בו כדי לבטל את חשיבותו, שהרי החומר ממנו הוא עשוי אינו בלה מעצמו, אלא זריקתו נובעת עקב היותו בעל ערך אפסי. [ועיין עוד ב"ציץ אליעזר" שם, וכן בשו"ת "שרגא המאיר" סי' נ"ה, שדנים באפשרות ליטול ידיים מכלי העומד לשימוש חד פעמי].

דף נדב להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר

מצוות "טעינה" לתא המטען של מכונית

האם המסייע לחבירו להטעין משה בתא המטען של מכוניתו, מקיים מצוות טעינה? או שמא מצווה זו אמורה דווקא לגבי אדם המסייע להטעין מטען על חמורו של חבירו. נידון זה תלוי במחלוקת ראשונים המסתעפת מסוגייתנו, כפי שיבואר להלן.

"טעינה" על גבו של אדם: מפרשים רבים העוסקים במצוות פריקה וטעינה, מצינים את דעת הרשב"א (שו"ת ח"א סי' רנ"ב) הסובר, כי מצוות טעינה אינה דווקא להטעין את המשא על גבו של בעל חיים בלבד, אלא גם אדם הטוען מטען על גבו של חבירו מקיים מצוות טעינה.

אולם, הרבינו פרץ (מובא ב"שיטה מקובצת") והרדב"ז (שו"ת ח"ב סי' תשכ"ח) חולקים

המשך מעמוד קודם

תלמידיו היינו לו כבניו. לב גדול, שופע טוב ללא קץ פעם בקרבו של הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, שאהבתו אלינו לא ידעה גבולות. גם אנו, תלמידי הישיבה רחשנו לו כבוד כל יתואר וכאשר אירע ומי מאיתנו זכה לשרת את רבנו או לשוחח עמו ביחידות, היה זה יום חג עבורו.

והנה באחד מימי החורף, העלה בחור מן הישיבה רעיון יפה. בדחילו ורחימו הוא ניגש אל הגר"מ שפירא זצ"ל, ושאל אותו איזו מתנה יאות לקבל מאת בחורי הישיבה לקראת יום הולדתו.

על אתר השיב הגאון: **"את כל הש"ס! את כל הש"ס אני רוצה! אני רוצה שבז' אדר, ביום אחד, כולכם תלמדו את כל הש"ס. כל אחד יקבל על עצמו ללמוד מספר דפים וכך מאתיים וחמישים בחורי הישיבה, ביחד, יסיימו את הש"ס. זו היתה המתנה שביקש לעצמו הגאון."**

אותו יום רעדו אמות הסיפים של בניין הישיבה. איש לא נע ממקומו. הכל ישב והתנועעו על מקומם ללא הרף מתוך מאמץ להגיש לרבם האהוב את המתנה שלה כה ייחל. בראשם, ישב רבי מאיר שפירא זצ"ל, ענינו בורקות משמחה ולבו גואה מאושר. אשרי העם שככה לו. בהגיע הלילה, סיימו הלומדים את דפיהם, והשמחה פרצה ועלתה. קשה לתאר זאת במילים.

בהקשר לכך, נזכר הגר"ש וואזנר שליט"א, כי באותה תקופה היה בישיבה עליו עצום, יוסף ביום שמו, שקיבל על עצמו לסיים בז' אדר, לכבוד יום ההולדת של רבו האהוב,

את כל מסכת בבא בתרא. **176 דף ביום אחד!** כל היום ישב יוסף ביום על מקומו והתמיד ברציפות, ללא הפוגה. ענינו לא זו מגמתו. לפתע, כאשר החל היום להחשך, הבחינו היושבים בסמיכות לו, כי הוא נעדר ממקומו. לאחר חיפוש קל מצאו את יוסף ביום עומד בתדרו עם גמרא ולומד בריכוז עצום. מחביריו ביקש שיניחו לו לזמן מה. "נותרו לי עוד עשרה דפים כדי לסיים את המסכת"... והוא סיים.

אם אלו היו תלמידיו של רבי מאיר שפירא זצ"ל, נוכל לקבל מושג מה על דמותו שלו, על שיעור קומתו הגבוהה, על גדלותו הרוחנית ממנה שאב את כוחו לדרבן מאתיים חמישים בחורים למשימה שכזו.

ביום דרור, **בירך הגר"ש וואזנר שליט"א** את כל העושים והמסייעים במפעל "מאורות הדף היומי" כשהוא אומר: "אני סמוך ובטוח, שמורי ורבי הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל וגדולי דורו, עומדים בעולם האמת ומלצים יושר על מפעל "מאורות הדף היומי" שזכה להפצת תורה בקנה מידה כה נרחב.

לאחר מכן, סרו רבני "מאורות הדף היומי" למענו של **הגאון רבי אריה לייב שטיינמן שליט"א**, שבירכם בחום ושח בהתרגשות אדוות המהפיכה הגדולה, זו שבעת גישות הצטרפו קהילות רבות ל"אגוד קהילות מאורות הדף היומי", ובזכות כך, מתרבה לימוד התורה.

שנתיים של פעילות קדחתנית, מאמצים רבים והשקעה ניכרת, הביאה ליבול מבורך זה, של למעלה מאלף לומדים חדשים כ"י ב"קהילות מאורות הדף היומי". קהילה אחר קהילה מצטרפת לחברותיה הוותיקות, "ובעזרת ה'" אומר הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, שאיתנו היא שבמהלך השנה הקרובה, נזכה שבי"קהילות מאורות הדף היומי" ילמדו 2700 יהודים, וכך נסיים את הש"ס בכל יום..."

"עור וגידים אמרת?" תמה גבאי בית כנסת ראשי בתל אביב שהצטרף לאחרונה ל"קהילות מאורות הדף היומי", "רעיונו של רבי מאיר שפירא קורם עור וגידים? מה פתאום! הוא כבר נושם, הוא חי, הוא רץ ממקום למקום. את המהפכה הזו אי אפשר לעצור. בכל עיר, ישוב, כפר או מושב,

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

וסוברים כי אדם המסייע לחבירו לטעון משא על גבו אינו מקיים בכך מצוות טעינה, שהרי כאשר ציוותה התורה על מצוות טעינה היא ציינה בעל חיים מסויים – את החמור ואת השור (דברים כב/ד): "לא תראה את חמור אחיך או שורו וכו' הקם תקים עמו". ובסוגייתנו מבואר, שכאשר התורה מציינת שם של בעל חי מסויים במצווה האמורה לגבי כל בעלי החיים, היא באה להורות לנו כי מצווה זו אמורה לגבי בעלי חיים בלבד ולא לגבי בני אדם. וכגון, כאשר התורה ציינה את השור במצוות "לא תחסום שור בדישו" היא באה ללמדנו, כי אין איסור מעין זה לגבי האדם.

[כמובן, שמאליה עולה השאלה, הכיצד פוסק הרשב"א שמצוות טעינה אמורה גם לגבי בעלי חיים, כאשר בסוגייתנו מבואר שמצוות שמוזכר בהן בעל חי מסויים, אינן אמורות לגבי האדם? הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ("חזון יחזקאל" תוספתא בבא מציעא פ"ב הל' י"ב) מבאר את דברי הרשב"א. לדבריו, כאשר נתבונן במצווה זו נבחין, כי היא נועדה לסייע לבעלי חיים להרים את המשא על גב החמור. ממילא, דבריו של הרשב"א אינם סותרים לדברי סוגייתנו המתירחת למצוות האמורות לגבי בעלי חיים, ואילו מצוות טעינה, מלכתחילה נועדה לסייע לאדם ולא לבעלי חיים.

ראיה נפלאה לדבריו, מביא ה"חזון יחזקאל" ממשנתנו, המונה את המצוות האמורות לגבי בעלי חיים, ביניהן היא מציינת את מצוות הפריקה, אך את מצוות הטעינה אין היא מציינת. לדבריו, הרי זה נפלא, משום שמצוות טעינה אכן אינה מצווה האמורה לגבי בעלי חיים. לסיים, מן הראוי לציין את דעתו של הרדב"ז (שם) הסובר כי גם מצוות טעינה היא משום צער בעלי חיים].

עתה, כאשר נדון האם המסייע לחבירו לטעון משא אל מכוניתו מקיים מצוות טעינה, נגלה כי שאלה זו תלויה במחלוקת הראשונים. שכן, לדעת הסוברים שמצוות טעינה נאמרה לגבי בעלי חיים בלבד, אמנם, המסייע לחבירו מקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך ומצוות גמילות חסדים, אך במצוות טעינה הוא לא זכה. אולם, לדעת הרשב"א שעיקרה של מצוות טעינה הוא לסייע לאדם להתמודד עם משאו, אין כל הבדל אם יש להטעין את המשא על חמורו, על גבו או על מכוניתו, וסיוע לאדם לטעון את משאו מכל מקום ולכל מקום, הרי הוא קיום מצוות טעינה.

דף נה/א אווז ואווז הבר כלאיים זה בזה

תרנגול הודו - מי התיר את אכילתו?

מאז ומעולם, בכל עת שהתגלה עוף מסוג לא ידוע או שייבאו עופות מיבשת ליבשת, התעוררה השאלה, האם עוף זה כשר הוא וראוי לעלות על שולחנם של ישראל, או שמא מן העופות הטמאים הוא, ובמשך השנים הפכה סוגייתנו לאבן פינה לבירור דינים של עופות אלו.

דינו של אווז הבר: מעניין, כי העוף הראשון שדנו בו הפוסקים, היה אווז הבר המוזכר בסוגייתנו הדנה בהלכות שונות המסתעפות מהלכות כלאיים, ובהקשר לכך דנה הגמרא מדוע לדעת שמואל אווז הבר ואווז הבית נחשבים לשני מינים שונים.

בעל ה"צמח צדק" (סי' כ"ט) ביקש להוכיח מסוגייתנו שאווז הבר כשר הוא. שאם לא כן, מדוע הגמרא מבקשת ומחפשת אחר שינויים שונים בין אווז הבר לאווז הבית שיוכיחו כי עופות שונים הם, הרי עצם העובדה שאווז הבר הוא טמא ואווז הבית טהור, היא ההוכחה הטובה ביותר כי שני מינים המה. אלא ראיה שאווז הבר טהור הוא. [עיי' "חתם סופר" (שו"ת ח"ב יו"ד סי' ע"ד) שדחה את ראייתו].

סימני הטהרה של העופות: למעשה, מעיקר הדין ניתן לקבוע האם עוף זה או אחר הוא מן העופות הטהורים, על פי שלשה סימני טהרה כפי שכתב ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' פ"ב סעי' ב'): "יש שלשה סימני טהרה: אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף ביד". אולם, נהגו ישראל שלא לאכול עוף על פי סימני הטהרה בלבד, אלא אם כן בידינו מסורת מאבותינו, שעוף זה טהור ונהגו לאוכלו (רמ"א יו"ד סי' פ"ב סעי' ג').

מקור המנהג לאכילת עופות בעלי מסורת בלבד: מקור למנהג זה אנו מוצאים ברש"י (חולין סב/ב ד"ה חזיהו) המספר, כי בתקופת חכמי התלמוד נהגו לאכול עוף מסויים על פי סימני טהרה, ולאחר זמן מה ראו לפתע, כי העוף דורס את מאכלו כמנהג העופות הטמאים. או אז התחוויר להם, כי בדיקת סימני הטהרה לא היתה תקינה ומאז התקבל המנהג, שאין אוכלים אלא עופות אשר מסורת בידינו כי אבותינו אכלום.

מעתה, בכל עת שחכמי ישראל נדרשו להכריע לגבי כשרותם של עופות שלא יידעום עד כה, הם לא הסתפקו בסימני הטהרה שעליו, אלא גם היה עליהם להכריע האם הוא בן מינו של אחד העופות שכבר נהגו לאוכלו, ואז הוא נכלל במסורת שמקובלת בידינו לגבי העוף שאנו מכירים. או שמא מין אחר הוא, ומאחר שאין בידינו מסורת שהוא טהור, אין להתיר את אכילתו.

יש מסורת ויש מסורת: אולם, גם בדבר המסורת שעליה ביקשו לסמוך, דקדקו גדולי ישראל. כך היה לפני כמאה שנה, כאשר אווזים מזן חדש שמקורו במעמקי רוסיה הגיעו לורשה בירת פולין, ובעל ה"אבני נזר" (שו"ת יו"ד סי' ע"ה) הכריע, שלמרות שנהגו לאוכלם במקום אשר ממנו ייבאום לפולין, אין לסמוך על כך, המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

אנשים נתפסים לרוחה, נאחזים בכנפיה של הבשורה המרעננת: "עם ישראל לומד תורה".

הערב מתוכנן לכל פרטיו. ישתתפו בו תלמידי חכמים מפורסמים, נואמים בחסד עליון, עשרות רבני "בית המדרש מאורות הדף היומי" ואישי ציבור שיביעו את הערכתם והוקרתם למפעל "מאורות הדף היומי". אולם על דבר אחד לא חשבו, כך נדמה בכל אופן. לא חשבו ולא תכננו, מה היה מייסד הדף היומי, הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל אומר, לו היה הוא משתתף באירוע בו מתכנסים בני ארבעים קהילות ברחבי הארץ, כאיש אחד בלב אחד, כדי לציין את כח התורה ואת אחדותה. זו המבאה יהודים מאשקלון, מגבעתיים, מהרצליה, מתל אביב, מרמת גן, מרעננה, משוהם, מבני ברק, מקדימה, מאשקלון, מגבעת שמואל, מאשדוד, משוק הכרמל, מנתניה, מראשון לציון, מפתח תקווה וממקומות נוספים, לחגוג ליד שולחן אחד את סיום סדר נשים ואת התחלת סדר ניקיון.

לו היה רבי מאיר שפירא איתנו. לו היה. לא נותר לנו, אלא לסיים במספר שורות מתוך מכתבו של רבי מאיר שפירא זצ"ל, אותו שיגר לרחבי העולם היהודי לרגל סיום מסכת ברכות בפעם הראשונה, ביום ד' בכסלו תרפ"ד.

"אל אחינו החרדים לדבר ה' ותורתו הקדושה שלום ורב ברכה!"

הכנסיה הגדולה שהיתה בווינה בשנת תרפ"ג החליטה -על פי הצעתנו- את שיעור ה"ידף היומי, והכל קיבלו עליהם החלטה זו בשביעות רצון ושמחה ובהתלהבות קדושה, וכהיום הזה כבר שומעים אנו ממדינתנו ומשאר הגולה הד קול אלפים ורבבות יהודים -כן ירבו- שלומדים דף קבוע מידי יום ביומו.

הננו צריכים איפוא להתחזק ולהתאמץ בכל עוז, שתלמוד תורה ברבים יתרחב ויתפשט בכל ארצות תבל, בכל עיר ועיירה ובכל קיבוץ של יהודים, ושלימוד הדף היומי יעשה לחוב קדוש על כל יהודי בן תורה.

חזקו ונתחזקו אחים אהובים! בעד תורתנו להרים קרנה, הזדרזו וזרזו איש את רעהו ללמוד הדף היומי הן ביחיד הן בצבור, וה' הטוב יזכנו בקרוב לסיים את הש"ס בתוככי ירושלים בעת תמלא הארץ דעה את ה'.

שאו דגל התורה ברמה! וה' עמכם גבורי החיל!

החותם בלב מלא געגועים לתורה"ק
הק' מאיר שפירא אב"ד ור"מ דק"ק סאניק

בברכת התורה

הצ"ח

דברי חכמים

דף נ/א כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו חייו

75 קופיקות

ילד פקח מילדי העיר קלם שאל את ה"סבא מקלם" הכיצד זה ניתן להבין את דברי גמרתנו ש"כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו חייו", כלומר, שחייו ייקפדו. הרי בייג מידות אנו אומרים שהקב"ה רחום וחנון אך אפיים וכו'.

ענה לו הסבא מקלם, "אשיב לך על ידי מעשה שבו הייתי נוכח. היה זה בויילא

המשך מעמוד קודם

שכן, ניתן להסתמך על מסורת רק אם היא התפתחה במקום בו מתגוררים גם תלמידי חכמים.

האם יש מסורת על תרנגול הודו? תרנגול ההודו יובא לאירופה מיבשת אמריקה. כמובן, שהוא לא הגיע מאמריקה עם מסורת כל שהיא, שהרי לא היתה שם קהילה יהודית. בספרי הפוסקים מצויין, כי לא ידוע בבירור על סמך מה התפשט המנהג להתיר את אכילת תרנגול ההודו, אך מאחר שזו המציאות, דנו הפוסקים אם אמנם ראוי לעשות כן. הנצי"ב (שו"ת "משיב דבר" ח"ב סי' כ"ב) שדן גם הוא בנושא, כותב, כי למרות מנהגו שאין אנו אוכלים עופות שאין לגביהם מסורת, מנהג זה מתייחס לגבי **עופות חדשים בלבד**, שקבלנו עלינו לא להחליט על דעת עצמנו אודות כשרותם. אולם, לא קיבלנו על עצמנו להפסיק לאכול עופות שנהוג לאוכלם, משום שאין עליהם מסורת.

דף נה"א אווז ואווז הבר כלאיים זה בזה

טעמו המר של התמר הכריע לגבי כשרותו של הלולב

ימי חג הסוכות הולכים וקרבים, ולבטח תעלה על השולחן שאלת "הלולב הקנרי". לולב זה יובא ארצה לפני כמאה ועשרים שנה מהאיים הקנריים שבאוקיינוס האטלנטי, וזרעים רבים ממנו ניטעו באיזור השרון ובירושלים למטרות נוי. כימי שהותו בארץ ישראל, כך ימי הפולמוס בדבר זהותו של הלולב הקנרי, והשאלה אם ראוי לקחתו לקיום מצוות ארבעת המינים. שאלה זו, היוותה כר נרחב לויכוח סוער בין אגרונומים מומחים שחיו את דעתם בדבר הכללים וההגדרות שעל פיהם ניתן לקבוע אם הוא נחשב כמין אחד עם הדקל הרגיל.

בספר "ארבעת המינים" המפרט בבהירות את צדדי הספק, מביא, כי היו שטענו כי **כפי שיש תפוחים השונים בטעמם זה מזה**, ובכל זאת מין אחד המה, כך גם הדקל הקנרי, אינו זן אחר לחלוטין מן הדקל הרגיל, למרות שהוא שונה ממנו בצורתו, בגזעו ובעליו. לעומתם, היו שטענו כי הדקל הקנרי והדקל הרגיל, כלל אינם דומים זה לזה.

גם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נדרש לדון בנושא (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד סי' כ"ג) ופסק נחרצות, כי הלולב הקנרי אינו כשר לברכה אפילו בדיעבד. בהכרעתו זו מסתמך בעל "אגרות משה" על סוגייתנו, בה מבואר, כי שינוי חיצוני במבנה גופו של אווז הבר, כגון שצווארו ארוך, אינו גורם לכך שנחשיבו כמין שונה מאווז הבית, מאחר שיתכן שהם מין אחד, אך מקומות הגידול השונים שלהם משפיעים על מבנה גופם. רק השינוי האנטומי, לפיו, אווז הבית מטיל מספר ביצים בבת אחת ואילו אווז הבר מטיל ביצה אחת בלבד בכל הטלה, והביצה השניה כלל אינה נוצרת עד להטלת הביצה הראשונה, הוא המורה לנו כי שני מינים המה.

כאשר נעקוב אחר גלגוליו של הלולב הקנרי, אומר הרב פיינשטיין, ניווכח, כי נסיונות רבים מספור שנעשו במקומות רבים ושונים, **לא הצליחו לעקר את טעמו המר כלענה של פרי הדקל הקנרי**, לעומת פרי התמר הרגיל הידוע במתיקותו. הווה אומר, כי לא נוכל לתלות את מרידותו של פרי הדקל הקנרי בשינוי אקלים וכדומה, שהרי גם בארץ בה גדל הדקל המקורי, אין הוא מוציא פירות מתוקים. לפיכך, הדקל הקנרי שונה בתכלית מן הדקל הרגיל, ושני מינים שונים המה.

רבותי כאשר עני מרוד פנה אל אחד מעשירי העיר בבקשה שילווה לו מעות למחייתו. העשיר הכניס את ידו לכיס מעילו, ונתן 75 קופיקות בידו של העני.

נתכרמו פניו של העני תוך שהוא מתמרמר ואומר: "אמרו לי עליך שאתה איש טוב. מדוע איפוא אתה מרע את לבך להלוות לי סכום קטן שכזה?"

ענה העשיר, "ידיד. לו הייתי טוב ורחום כדברך, הרי גם סכום זעום זה שנתתי לך, לא היה בידי לתיתו לך, שהרי מזמן היה כבר ביד אחרים..."

המבין אתה ילדי, פנה הסבא מקלם אל הילד, אם הקב"ה ירחם על הרוצחים והגזלנים בלא מידה וגבול, הם ילכו ויתרבו ונמצא העולם סובל מהם באופן שאין הדעת סובלת. על כן, עליך להבין, כי הגבול לרחמים, גם הוא רחמים (מובא במכתב מאלוהיו ח"ג 336).

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב
בשורה לתושבי תל אביב
הננו שמחים להודיע
כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי
השיעור יתקיים
בבית הכנסת "פועלי צדק"
רחוב צילנוב תל אביב
בכל יום בשעה 14:15
ע"י הרב דב פרלא מרבני בית מדרשנו
תפילת מנחה בשעה 14:00
הצבור הרחב מוזמן

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-5780243 פקס. 03-6160657

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגיליון לאור להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות

03-616-06-57

נקודות הפצה בחו"ל

מנצ'סטר: הר"ר מנחם אדלר 7088575-44-161

לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 84551997-020

בלגיה: הר"ר יעקב סנדורוביץ 263759-0475

צרפת: הר"ר יהודה בוכניגר 88140301-333

ארה"ב ניו ג'רסי: הר"ר אייזיק פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לויןגר 5098880-818

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 2744160-514

בארצות הברית

ניתן לקבל את הגיליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר

לפרטים נא לפנות לטל. 718-972-5756

לעילוי נשמת

הר"ר

יצחק קוז'ניץ ז"ל

בי"ר אלימלך ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול

תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר

אריה לייב

פניגשטיין ז"ל

בי"ר שאול יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ה אלול תש"כ

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר

שאול יצחק פניגשטיין ומשפ'

שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הרב

יצחק

יחיאל לנג ז"ל

בי"ר יהודה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

אבי מורי הר"ר ר' **יחיאל**

אהרן קסירר (גיבור)

ז"ל בי"ר חנוך ז"ל נלב"ע ב' דראש

השנה תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתנו

הר"ר **ברוך שמואל** ובתו מרת

יוכבד הישריק פתח תקוה

לעילוי נשמת

מרת

שרה שיינדל

נפחא ע"ה

בי"ר יצחק צבי נפחא ז"ל

נלב"ע ער"ה תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר

יחזקאל מונדרר ז"ל

בי"ר אברהם ז"ל

נלב"ע כ"ב אלול תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הר"ר **דוד מונדרר**

ומשפ' שיחיו פתח תקוה

לעילוי נשמת

הר"ר

ראובן גומבו ז"ל

בי"ר צבי ז"ל

וזוג' מרת **פראדל גיטל** ע"ה

בי"ר שמואל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.